

הלכות יום טוב סימן תקן

באר הגולה ככז

ו סיקרא קב
האנוניא ח עניא
ונקשעא שם קליד
ט ברוקא ביצה ליד
י שם, והכ סיני
ינקות שיש טח
הקובץ כ לשון
הקובץ כפול ה

בה שמרים, אבל אם היתה תלויה ועומדת *מתר לתן בה שמרים (יז) לסננן, (יח) יומערים ותולה אותה (יט) לתן בה רמונים (כ) ואתר-רף נתן בה שמרים: הגה ושאר דיני סננן (כ) ביום-טוב כמו בשבת, כדאימא סימן שיט ג (כ"א): ה (כא) "אין עושין גבינה ביום-טוב (כב) (ואין (ט) מעמידין חלב ביום-טוב) (הנחה מייסדי סוף ג ורין סוף פרק ב דיבצה יב"י בשם הריקת), (כג) והוא הדין דאין עושין (י) חמאה מן החלב ביום-טוב וריבש סימן (כא): ו אין גוזזין (כד) *את (יא) הירק במספרים שדרגן לחתכם בהן מן המזכר: ז *מתקנים את (כה) הקונדס (יג) והעקביות: הגה ומתן למלח הרבה חתיכות צנון ביום-טוב אם רוצה לאכלן (כו) אף-על-פי שאסור בשבת: (כז) ויש מחמירין (מהר"ל): ח אף-על-פי שהתרה הוצאה ביום-טוב *אפלו שלא לצורך, לא

באר היטב

לחלב ימים קצת עם החלב וכמ"ש סימן שיט ס"ד, ודוקא שצריך לאכלו ב"ר ביום, ואם אי"צ לו רק שחושש שפסיד ויתקלקל מהר לעשותו ע"י אי"צ וכמ"ש סימן שו ס"ה: (יא) הנרק, פ"י התלוש שיש בו ראשי צליל נרקבין אין גוזזין במספרים שלהם, דמאן דסני סבר שלקטן היום: (יג) והעקביות.

באר הגולה

להקל דהו דסיק רישא²⁹⁶: * מתר לתן בה שמרים לסננן. אף דהו מלאכה גמורה דבשבת חוב חשאת על נה, כדאימא ב"ש"ס, ביום-טוב מפר משהו דהו אכל-נפש. ואף דלעיל אסור בורר על-ידי נפה וקבנה, התם משום דעל-ידי פלים אלו דרך לעשות לימים הרבה והו כעין קצירה וטחינה, אבל פאן אף שהוא על-ידי כלי, דרך לעשותה לפי שעה: * את הנרק, עין משנה ברורה, וכתב הסרימגדים: אבל לחתך נרק דקדק שרי ביום-טוב (והוצה לומר, אף דבשבת אסור וכדלעיל בסימן שכא עיני יב) כטחינת פקלין, הא בכלי שלהם, פיעין קבוצ בורר-עין (שקורין ברוקא שעטקראוניצ"ע), יש לומר אסור, שדרגן לעשות לימים הרבה²⁹⁷, עד פאן לשו"ט: * אפלו שלא לצורך וכו', דמוכח שלצורך יום-טוב הביאם. והנה המספר החמיל בלשון הרמב"ם וקס"ס בלשון הטור, והטור כתב דכרי על-פי פרוש רש"י דמתיר אפלו בעושה כל זה לצורך סעודה, ואפלו הכי בעינין שיתנה מוכח, וכן כתב במאירי ובשב"ד דהק"ש, ומלשון הרמב"ם משמע לכאורה דכל זה מירי בעושה שלא לצורך אכל-נפש, אבל באמת קשה מאד לומר שהרמב"ם חלק על כל הפוסקים בזה ונתיר בלי שום שנוי היכי דהוא לצורך יום-טוב, וגם בקרא קאמר ר'נו (שני דמלנין בעיניהו) וכו', מוכח לתרא דאף כמשא שהוא לצורך יום-טוב גס"פ הכי הוא. ואולי דקנת הרמב"ם נמי לאסר אף שעושה לצורך יום-טוב, והנה שכתב אף-על-פי שהתרה וכו' הכי פרושא, דאף-על-פי שהקלו כל-כף בהוצאה אף שלא לצורך כלל, מכל מקום באפן המשא החמיר דצריך לשנות לעולם שלא כמעשהו בחל, ואף אם נושא לצורך יום-טוב, וכל זה שכתבנו הוא רק לישוב דעת הרמב"ם עצמו, אבל מה שסיים המחבר דמוכח שהוא לצורך יום-טוב הביאם, אין זה מדיק לדעת הרמב"ם, לדרידה אפלו שלא לצורך יום-טוב ככל גס"פ מפר (ורק אם עושה שנוי כשיחאו, ואלא בנן

משנה ברורה

כאולה על חלל תפלי, ומשום הכי אסרו (יג) דהו פקבא דחל: (יז) לסננן. ומקרי באפן שאם הנה עושהו מאתמול לא הנה טוב כל-כף. (יז) דאי לאו הכי אסור משום ב"ד²⁹⁷, וכמו גבי חרדל לעיל בקציעה ג. וכתב הפרי מגדים, דעל-ידי שנוי מתר בכל פני: (יח) ומערים ותולה וכו'. פרוש, אף אם לא היתה תלויה מבעוד יום, וכל להערים ולהתולה לתן בה מתחלה רמונים: (יט) לתן וכו'. ונתן בה רמונים (טו) מתחלה²⁹⁸, אבל כשאינו נתן בה רמונים, מוכחא מלתא שעושה משום שמרים ואסור: (כ) ביום-טוב כמו בשבת. רמז בנה מה שכתב לעיל שם בקציעה י דאסור לסנן מים בסודר משום לבין, ועין שם במשנה ברורה, והוא הדין כאן: ה (כא) אין עושין גבינה ביום-טוב, דגבינה (טו) מעלי טפי פשהיא לשנה, ואם-כן הו לה למעבד קדם יום-טוב. (ח) ואפלו לאותן הפוסקים דסוברין בסימן תצה דאכל-נפש עצמו מתר אפלו הנה אפשר לעשותה קדם יום-טוב, הלא אסור מפני שדרגן לעשותה לימים הרבה והו עבדא דחל²⁹⁹. (יט) לפי זה אפלו אי אפשר לו לעשותה קדם יום-טוב יש לומר דאסור, מיהו, על-ידי שנוי יש להקל: (כב) אין מעמידין וכו'. דהני (יט) על-ידי קבה או שאני דברים, שיתקבץ החלב והקפא והקבר הקום (ס) וכן אסור לעשות סיראוויקע, דהני שנותן מעט חמץ בחלב כדי שיתפורר המיחלב, (כא) דנה הוא בורר ממש ונדן לעשות לימים הרבה, ועין בפרי-מגדים שמתפקע אם מתר לעשות דבר זה כצמור לחולה שאין בו כח³⁰⁰: (כג) והוא הדין דאין עושין חמאה וכו'. השעם גס"פ (כג) משום בורר, וכב"ל. ואפלו על-ידי עבדים יש להחמיר. (כד) ואין להקל אלא לצורך גדול. ומתר לקלט בעצמו שמן הצף על-פני החלב, וכמו שכתוב בסימן שיט ס"ד³⁰¹, ודוקא כשצריך לאכלו ב"ר ביום, דאי לאו הכי אסור משום הקנה מיום-טוב לחל: ואם אינו צריך לו רק שחושש שפסיד ויתקלקל, מתר לעשותו על-ידי עבדים, כמו שכתוב סימן שו ס"ד³⁰², ובספר מור וקציעה כתב, דגם בעשית חמאה הפ"ל גס"פ מתר על-ידי עבדים, אם הוא חושש שיתקלקל הסמטעני"ע אם לא יעשה חמאה: ו (כד) את הנרק, פרוש, התלוש שיש בו ראשי צליל נרקבין, אין גוזזין בחספנות שלהם, דמאן דחני (כה) סבר שחתכו היום מן המזכר: ז (כה) קונדס ועקביות. שיש טח בתקונן; ושרי, דהני הכל צריך אכל-נפש. והוא הדין שלא לטי"ז; וכן מר, מתר להוציא מימיו³⁰³ (פמ"ג): (כו) אף-על-פי שאסור בשבת. כדלעיל בסימן שכא עיני ג, ביום-טוב מפר, דאי אפשר לעשות מן המזכר יום-טוב: (כו) ויש מחמירין.

שער הציני

תק"ה: 1 שפ"ט, 2 ס"ה.

(יג) פוסקים: (יז) סגן-אברהם בשם תוספות: (טו) קטרא: (טז) קטרא: (יז) ה"ר"א בסימן תצה, וכן משמע מהסגן-אברהם בעניני: (יח) בן סבב הפרי-מגדים, ומה שאמר בגמרא יתום אי אפשר תבא אפשר, על-כרחו נפרש דמלאכה בעצמותה אפשר לעשותה מבערב, ולהכי אסור רבנן אפלו אחריו לאיש הזה שלא הנה אפשר לו²⁹⁴ (ואינו ברור כל-כף). ודעת הב"ח גס"פ להחמיר בכל זוני משום דחשש לדעת הפאור, עין שם, אכן מדברי הש"ו וכן מאלה רבה משמע דאם אי אפשר מבעוד יום שרי. והנה בחי"אדם העתיק כמגן-אברהם להחמיר אפלו באי אפשר לעשות מבעוד יום, ומשמע מנה כנשמת-אדם דמחמיר אפלו על-ידי שנוי, שהוא מקום למלאכת קוצה, עין שם, אכן מדברי ה"ר"א בסימן תצה משמע דעל-ידי שנוי יש להקל. וצריך לומר לדרידה, דאף שדרגן לעשות אותה לימים הרבה, מכל מקום לא הוה אוהה לקוצר טעם, וכן כפתי-תשובה בשם חסוכת ארז לצדיק מקל על-ידי שנוי, אכן הוא מקל רק כשאין אפשר הנה לו לעשות מערב-יום-טוב, עין שם: (יט) מגן-אברהם: (כ) חיי-אדם. ועין שם בהלכות שבת, דאם העמיד החלב בקוקים חס כדי שיקפא, גם זה הוא ככלל בורר: (כא) מגן-אברהם וחיי-אדם, עין שם. ועוד יש טעם בירושלמי, שאם אפה מתיר להעמיד חלב ביום-טוב אתי לחלב ולהעמיד מיום-טוב לחל: (כב) מגן-אברהם, ורוצה לומר, שדרגן לעשות לימים הרבה [אחרונים]. ועין בעלת-שפת דמקל באי אפשר לעשותו מערב-יום-טוב שהנה טורה, ולפי מה שכתב הפרי-מגדים באות, יא מוכח דכריא לה דכל שעושה לימים הרבה, אפלו באי אפשר לעשות מבעוד יום אסור, וכן משמע בחי"אדם, וכל פקום על-ידי עבדים נראה דיש להקל: (כג) הש"ו ומור וקציעה. ונשקם, דהוא שבות דשבות לצורך מצוה: (כד) דלדעת הרשב"א דבורר הוא מלאכה דאורייתא נודאי אין להקל על-ידי עבדים, כמו שכתב החיי-אדם, וגם בלאו הכי לית כחמאה כל-כף משום שמחת יום-טוב, אם לא שאין לו מה יאכל³⁰⁴, כמו שכתב בשלהק-עצ"ש: (כה) רש"י:

הלכות יום טוב כימן תקי תקיא

ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחל, אלא צריך לשנות. פי' צד, להמביא כדי זין ממקום למקום (כת) לא יביאם ככל ויבאם לתת להוכי' ארבעה או חמשה פדים. אלא יביאם על פתפו או לפניו אחד או שנים, דמוכח שלצורך יום טוב הביאם: הגה ודוקא בשמולין (כט) ממקום למקום, אבל מניית לניית (כ"ב בשם רש"י) או מבית לבית באותו חצר (א"ח) (ל) שרי בכל ענין: ט המולין את התבן לא יקשיל את הקפה (לא) לאחוריו, אלא נוטלה כדו: י (לב) יבן משאות שררן לשא אותן במוט, ישא אותן על גבו מאחוריו, ושררן לשא אותן מאחוריו ישא אותן על פתפו, ושררן להנשא על הקפה ישא אותן פניו או (לג) ירש עליהן (י) בגד, וכל פיוצא בזה משנוי המשא. (לד) ויאם אי אפשר, כגון שזמן הרבה (יז) אורחים (לה) וצריך למהר ולהביא לפניהם, עושה כדרך. במה דברים אמורים, בנושא על האדם, אבל על-גבי בהמה (לו) לא יביא כלל: יא (לי) אין מביאין עצים לא בחבל ולא בקפה ולא במחצלת, אלא מביא במטפחת ובחיקו*:

ל קשה שם כ"ח וכחול רש"י שם מ שם במשנה נ מהא דהתין ורא בחולץ שם ל' שם בקפא וכחול ע"ה ע רש"י קפון ד רש"י קפון ד תצה פ חופקא פיר ג רש"י * (ד) תכא בהמה שחטה בשדה קפון ד תצה רש"י

תקיא הבצרה ולהחם מים מטר ביום טוב, וכו' ד' סעיפים:

א (א) מטר לעשות מדורה להתחמם בנגדה: הגה (ב) יש אומרים דאסור (ב) (ג) להחם ביתו התרה ביום טוב, (ד) דלפעמים

א מטר ביה כ"א תכית תל

באר היטב

הו מיני ירקות שיש טרף בחתונ: (יג) בגד. עין סימן שכ (ה) לכתם. וע"י בתי שרי. ואם הקר גדול כ"כ שהמאכלים נגרשים, שרי להסיק, דהני צרף אכל נפש, מנ"אברהם: ט"ו: (ז) אורחים. אפלו מאותה צד, כ"א. ועין סימן של ס"א:

משנה ברורה

טעמם. (כ) דאפשר למלח כל חתיכה בפני עצמה³⁷, וטוב (כ) לחש לדבריהם לכתחלה³⁸: ח (כת) לא יביאם כסל וכר'. אפלו (כח) לצרף שנית היום, ומשמע מעבודת-הקדש, דאפלו אם ירצה לתן פתוף השל רק שנים גס-פן אסור, והוא עבדא דחל, ויאפשר דהשלחן-ערוף (כט) סבר גס-פן הכי אלא נקט דבר הטהור: (כט) ממקום למקום. הנינו (ל) במבואות דשכיחי בה רבים ומחזי כעבדא דחל: (ל) שרי קבל ענין. אפלו (לג) יחר מארבעה וחמשה פדים, ויאדברה, יחר (לג) טוב הוא להוליך הרבה בסדר משולין מצט מצט ויצטרך להרבות בהלוח: ט (לא) לאחוריו. גס-פן מטעם (לג) דהו עבדא דחל: י (לב) וכן משאות שררן וכר'. קל זה כדי לשנות מדרך חל: (לג) ירש עליהן בגד וכר'. ומניו במשאות יבשות, (לד) כגון שרות וכהאי גוונא, או כגון, דלא שרף למגור ששא יחט, דאין בסחיטתו משום לבין, פמבאד בסימן שיש סעיף י, אבל במים אין לפרס בגד מלמעלה, דלא יל במים וביא לידו סחיטה: (לד) ויאם אי אפשר כגון וכר'. והוא הרין אם אי אפשר לו לישא מפני סבה אחרת, (לז) כגון שאין לו בגד לבסות וכהאי גוונא: (לה) וצריך למהר וכר'. רוצה לומר, וכשעושה כדרך, יובא לפנייהם במהרה יותר. (לי) וכן הא דסעיף ח לענין קפוח גס-פן דינא הכי, האם ופן הרבה אורחים וצריך להביא במהרה כלם ביחד, מטר לשאת בקפוח ארבעה וחמשה

שער הציון

(כז) ט"ו: (מ) הנריז: (כח) עבודת-הקדש ומאירי: (כט) וכדמות רצת לזה משלחן-ערוף גופא לעיל בסימן שכ סעיף ה דחסם ככל לאסור בלי שום תנאי לגבי שבת, והחסם הלא מהבא לפסוק, כמו שקטב בבית-יוסף לדעת השור. אחר כך מצאתי שפן כתב גס-פן בקורא באור ורוץ בשם מריביא: (ל) פן פתח במגן-אברהם לדעת השור, וכן מוכח ברמ"א דלא שרי אלא פתח. ודע, דבאור ורוץ אכל אפלו בתוף העיר, וכן הביא בדרביטשה בשמו, אלא שהרמ"א לא נקט פתח להלכה כנה נמה שן-שם ברמ"א בשם אור ורוץ אינו בקרקע. והנה מלש"י שקטב ממקום למקום דהני בתוף התחום או על ידי שרוב, וכן העמיק טר"ן. משמע דסביבא לזה גס-פן בקאור ורוץ דאפלו בתוף העיר אסור, ומה שקטב טר"ן: ואף על-גב דמסקינן בקרקע כסני וכר', שאין סבא וצביר עבדין דחל, בעל-קרסו בנחתו ודין משולין משאות גדולות חזן לעיר זהו עבדא דחל אכל בתוף העיר אסור, וכל-שכן משמולין מניית לניית באותו בית כדבא מטר אף לדעת טר"ן, ובסוגיא דפרק מפיין דאימא שם: ממפיין ארבעה וחמשה קפוח של כדריין וכר', וכו' שקטוב בחוספות שם, וכן מוכח בחדושי תר"י דבסדא שולשון טר"ן גובע כמנהו, וכל זה דלא כהמגן-אברהם בסימן שכ סעיף-קטן ו שפצנד לומר דלדעת טר"ן אפלו מניית לניית באותו בית אסור: (לז) מגן-אברהם: (לז) פגן-אברהם בשם תוספות³⁹: (לז) פן משמע במקום. ורש"י הטעים עיר יותר, שהוא גאי ליום-טוב, שפרא שפתפון למלאכה רבה או להוליך למקום רחוק כדרך חל: (לז) אחרונים. ומה שקטב המגן-אברהם: בבגד שעשוי לפרס עליהן לא תושען שצבוא לסחיטה, לא אדע אם שרף בענינו, דאפשר דהו אין זה שנוי כיון דעשוי בהמידות לכסות: (לז) רש"י: (לז) והאמת עקר הוא דתא על הא דסעיף ח נאמר, וכן השור שקטב זה, גס-פן פתח זה על האי דקפוח, והמחבר המשיך דבר זה פס לכאן, ונקבית-יוסף ראיתי דבר-פלא, שתפש מקור בזה לדברי השור, וקאמרת כן מבאר ברש"י להדיא בקמרא, עין שם, ומה שהביא הוא מרש"י שפרש ענין שאין לו בגד לבסות, זה פרש על ענין אחר, עין בקמרא: (לז) מגן-אברהם ושי"א: (לז) ויש לענין אסור גס-פן דוקא אם מביא ממקום למקום אבל מניית לניית או באותה חצר מטר להניח בקפה כמו בסעיף ח, או דלקא מה שהביא בתוך הקפה זהו גופא עבדא דחל, וצריך שיון: (לז) ר"ן, וכן העמיק המגן-אברהם כאן, ובסימן תקא ושב שלא יקשו דברי טר"ן אונדור: (ז) משפעות הרשפ"א עבודת-הקדש וכן הוא דעת הפ"ח, וקומפ"ס מבאר סבא ו רב לענין וריצה וריצה דהוא בכלל שתייה ושארי דברים הוא מטעם 'מחוד', וכחוספות ור"ן כתבו אף פריצה מטעם 'מחוד': (א) מגן-אברהם ושי"א בשם טהר"ל: (ז) (ה) מגן-אברהם ושי"א:

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תְּקִיא

ביאורים ומוספים

ובטעם הדבר שמעשה רפואה אינו נחשב 'שזה לכלל נפש', אף על פי שמעשה שנעשה לצורך בריאות האדם נחשב 'שזה לכלל נפש', ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני יום טוב פ"י ס"ק א) שרפואה שנעשית לחולי מסוים הרי אינה נעשית לבריאים ולחולים במחלות אחרות, מה שאין כן שמירה על בריאות הגוף וחיוקו שייכת היא אצל כל אנשי העולם, ולכן נחשבת דבר השדה לכלל נפש. והוסיף, שמשום כך כתבו המג"א (סי' תקלב ס"ק ב) והמשניב שם (ס"ק ה) אף לענין נטילת תרופה ביום טוב, שאסורה היא כבשבת, ומשום שיש בזה רפואת חולי האסורה משום גיריה שמא ישחוק סממנים עבודה נראה שו"ת אבני נזר (או"ח סי' שצד ס"ק ה) ונשמט אדם (כלל זה ס"ק ב ד"ה וצ"ע). ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' פב אות ג) כתב, שהטעם שרפואה אסורה ביום טוב אף שמדאורייתא לא נאסרה שחיקת סממנים ביום טוב, הוא מפני שאיסורה בשבת הוא משום 'שבות', ולפיכך נחשבת היא כשבות' אף ביום טוב, שאין מחלקין בין שבת ליום טוב [וראה ספר החיים סי' שכח קונטרס חיי נפש פ"ה, דעת תורה סי' תקלב ס"ב].

ואדם שיש לו מיהוש בעלמא [אינו חולה] שיש לו צורך גדול ליטול תרופה, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש פ"ג אות ט) שמותר לו לבולעה, כיון שיום טוב קל יותר משבת לגבי נטילת תרופות.

ולהוציא דרך רשות הרבים ספר שכתוב בשפה זרה שרק מעטים יכולים לקרואה, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ט הע"ה) שמותר להוציאו לצורכם, ואין זה נחשב הנאה שאינה שדה לכל נפש, כיון שהקריאה כשלעצמה היא הנאה השדה לכל נפש. והוסיף (שם), ובשרית מנחת שלמה ח"ב סי' נח אות ו), שמשום זה מותר לבשל מאכל חריף שרק מעטים אוכלים אותו, שכיון שעצם הנאת האכילה היא שדה לכל נפש, אין זה משנה אם מאכל מסויים אינו שדה לכל נפש. וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם פ"ב ס"ק ב) שמותר לבשל מאכל שרוב בני המדינה אינם אוכלים אותו, ומותר אף לאדם שאינו אוכלו לבשלו עבור אדם שאוכלו.

ומי שיש לו ערבה שאינה מהודרת וחפץ להביא דרך רשות הרבים ערבה מהודרת, הסתפק הגרש"ז אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב ט אות יא) בדינו.

ולענין אפיית מצות מהודרות או להביאם דרך רשות הרבים, כתב (מנחת שלמה ביצה יב, א) שמותר אף אם כבר יש ברשותו מצות רגילות.

2) ואף אם הדבר הוא צורך יום טוב רק במקצת, כתב הרמ"א לקמן (סי' תקיח ס"א) שנחשב הוא כצורך, ואומרים בו מתוך שהותרה המלאכה לצורך הותרה אף לזה.

וכן לענין חמץ שלא ביטלוהו קודם הפסח ונמצא ביום טוב, כתב לעיל (סי' תמו ס"ק ו) שלדעת כמה פוסקים יש לשורפו ביום טוב ואין איסור ברבר, כיון ששריפה זו היא צורך היום במקצת [וראה שם שהעולם נהגו שלא לשורפו, ובטעם הדבר ראה בשעה"צ שם (ס"ק י)].

[משנ"ב ס"ק כז]

טעמם, דאפשר למלת כל חתיכה בפני עצמה⁽³⁷⁾, וטוב להש' לדבריהם לכתחלה⁽³⁸⁾.

37) מבואר בדבריו, שצריך למעט במלאכה אף כשהיא נעשית לצורך אוכל נפש, וראה מה שכתבנו לעיל (הע"ו 6).

38) דג מלוח שראוי לאכילה ורצה לשרותו בחומץ שאינו חזק על מנת להשיבה את טעמו, כתב בספר מנחת שבת (סי' פ ס"ק לה) שמותר בשבת [יום טוב], כיון שהוא כבר ראוי לאכילה קודם לכן, ואין שרייתו בחומץ נחשבת כתיקון. אכן, העיר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"יא הע"י יב) שלכאורה לא הותר לשרותו בשבת, כיון שכבישה אסורה בו משום מבשל [ומשום מעבד], ובכך ששורה את הדג הוא נראה ככובש, ורק ביום טוב מותר הדבר, כיון שהותר לבשל בו, ואף אין בזה חשש משום מעבד, אך סיים, שיתכן שאף בשבת אין חשש, מפני שהדג המלוח כבר היה כבוש במי מלח [וראה מנחת שבת שם שהסתפק שמא יש להקל משום סברא זו לגבי שריית הדג בחומץ חזק, שכשם שאין בישול אחר בישול כך אין כבישה אחר כבישה].

[שעה"צ ס"ק לב]

פנ"א פקדום פשם תוספת⁽³⁹⁾.

39) ובמשניב לעיל (סי' שבג ס"ק כה) כתב, שכן פסק הרמ"א כאן.

[משנ"ב ס"ק לה]

ואו"ח"ם נקרא לענין זה אפלו מאוקה קעיר⁽⁴⁰⁾.

40) בניאר הדבר, כתב המחצה"ש (ס"ק י"ז), שאף על פי שלענין היתר שבות לצורך מצוה בשבת, מבואר ברמ"א לעיל (סי' שלג ס"א) שאין מצות הכנסת אורחים נחשבת כמצוה אלא אם כן מתארחים האורחים בביתו [דהיינו שדירתם אינה באותה עיר], ולא כשמזמין את חברו הגר בעירו רק לסעוד אצלו, מ"מ בדרך שלטו אף הבאת משא לצורך אורחים הדדים באותה עיר נחשבת צורך, שכיון שכבר הזמינם, יש ברבר משום כבוד הבריות.

סִימָן תְּקִיא

הַבְּעָרָה וְלִהְיֶה מִיָּמָּה מִתָּר בְּיוֹם טוֹב

[משנ"ב ס"ק א]

ובלבד שיהא שנה לכל נפש⁽¹⁾ וצ"ך יום טוב⁽²⁾.

1) ומעשה רפואה הנעשה לצורך רפואת חולי ביום טוב, כתב הרמב"ן (תורת האדם סוף שער המיחוש ד"ה ולענין) שיש אומרים שאינו נחשב 'דבר השדה לכל נפש', כיון שהוא נעשה רק עבור חולים, ולכן לא הותר הדבר ביום טוב משום 'מתוך'. וכן כתבו השו"ע והרמ"א לעיל (סי' תצו ס"ב) שאסור לעשות מלאכה לצורך רפואת חולי ביום טוב.

הלכות יום טוב סימן תקיא

באר הגולה קבח

ב הרי"ף (תוספות)
מא דאמר ר' זען
תקנים משנה שבת
ל"ח

אין בקור גדול וצנאי (ה) אלא למפנקים, וקבר (ו) כמרחץ ומגמר דאסור (כ"ד בשם תשובה אשכנזית), (ז) ונקגו לנהל: ב [*] *מותר *להחם ביום טוב (ח) מים לרחץ (ט) *ידינו, (י) *אכל לא כל (כ) גופו (יא) ונאפלו אינו רוחצו בבת אשתו. הגה (יב) אכל מטר לרחץ (ג) הנינוק במים שהוחמו על ידי וישאל ביום טוב (מרוכי ז"ל), אכל אסור לחםם לצרכו (יג) אפלו על ידי אינו יהודי (פחריא מפרא), אכל בשצריך להם לכשל או להדיח, אז (יד) מטר (ז) [ז] להרבות בשבילו (כל בו). ודין חמי סכרנה כמו בשבת, כדאיתא סימן שבו

באר היטב

(ב) גופו שאינו שנה לכל אדם אלא למפנקים: (ג) הנינוק. בין והוא רביעה לא גזרו, מרחכי. ותאידא דאף כחל לפעמים אין רוחצין אותו ב' או ב' ימים, אף ביום אסור לרחצו, מ"א: (ד) להרבות. הנינוק בפתח פ"א, אכל אסור להוסיף עליו, כמ"ש סוף סימן תקג: וקשה פארו גי'ר, ושאר חסמין שצורה טובה לפניהם להפיק צנאן, וצנאי עליו עורתי, והוא נ"ל שאין מניחין אותו במקום שיש מניעת תבטלה ובטול פ"ו, וצ"ל ע"כ ע"כ להחריף מנסת שצרכה חסון להסירה שיש חסון אפלו בדיח כמ"ש ש"ך י"ד סימן קצט, וא"כ בדיח לצורך שבת נ"כ יש חסון ע"י עורבוב שחלו, ע"ש. וז"ל כמ"ש בשם ז"ל וצ"ל שיש שפתיחין חסון להסיר בדיח ע"י שפתיחין ביה"ב או ג' ביצים, יש להחמיר במעט, ומ"כ הריצה על גופו בחמין אסור, רק בחוף ורחמין

שערי תשובה

[*] מטר להחם בו. עין פאשלא אקתהם, ועין קש"ך י"ד סימן קצט, ובמח"ב כתב בשם תשובה כתי' מאהר מרדכי אשכנזי שהחריף להחם ביום טוב ורחץ הריעה הסכמית לכלל בנינים, ועין לש"ל סימן שכו: [ז] להרבות. עין בשערי ת"כ מ"ח סימן כ"ד וכה דאסור שחורה חסון להחם חסונה שבמרחץ ע"י אי' בדיח שנהל צ"ש לצורך שישל ממנו בעל הפרוץ מחמין אלו שפיורה תבטול קארי"ל וצ"ל ע"כ ע"כ להחריף מנסת שצרכה חסון להסירה שיש חסון אפלו בדיח כמ"ש ש"ך י"ד סימן קצט, וא"כ בדיח לצורך שבת נ"כ יש חסון ע"י עורבוב שחלו, ע"ש. וז"ל כמ"ש בשם ז"ל וצ"ל שיש שפתיחין חסון להסיר בדיח ע"י שפתיחין ביה"ב או ג' ביצים, יש להחמיר במעט, ומ"כ הריצה על גופו בחמין אסור, רק בחוף ורחמין

משנה ברורה

דהוא צריך אכל נפש מקוש: (ח) אלא למפנקין. ריכיון דאינו אלא למפנקין לא הוי שנה בכל נפש: (ו) כמרחץ ומגמר. הנינו, דין דלהחם מים לצורך רחיצת כל גופו דפעיק ב דאסור מטעם זה, ודין דמגמר בסעיף ד לקמה, דאסורו הוא גמ"פן מטעם זה: (ז) ונקגו להקל. בין דעקר מלאכה ההקפדה בשביל קר הוא מלאכה חסרת, דהוא שנה בכל נפש, (ו) לא קפדינן אם הקד גדול או קטן: ב (ח) מים. אף שאינן (ו) ראוין לשתיה רק לרחיצה: (ט) ידי. והוא הדין (ט) פניו ורגליו, דרחיצת פניו ידיו ורגליו הוא דבר השנה לכל נפש; ומכל מקום לא ירחצם בפרוץ, שקלא גבוא לרחץ שם כל גופו [ב"י]: (י) אכל לא כל גופו. פורשי, להחם מים כדי רחיצת כל גופו, דרחיצת כל גופו הוא דבר (ט) שאין שנה לכל נפש רק למפנקין הרגילין בנהו: (יא) אפלו אינו רוחצו בבת אשתו. אלא אבר אבר, דבמים שהוחמו ביום טוב (י) אסור לרחץ בכל גופו: (יב) אכל מטר וכו' על ידי ישראל ביום טוב. פורשי, גזון (יא) שעבר וחתמו, או שהוחם לצורך שתייה, או פניו ידיו ורגליו, דשרי, ולגדול (יג) אסור אף בקהאי ונתא לרחץ ביום טוב ואף להסתרחין רחיצה בתמין שהוחמו מערב יום טוב בין ששל כל פנים הוחמו ביום טוב, אכל לקטן מטר, דהנינו רביעה ולא גזרו בו. ורוקא (יג) בקטן שרגילין לרחצו בכל יום אז אמרינן הנינו רביעה, אכל כל שרגילין שלא לרחצו שנים או שלשה ימים, אז לא הנינו רביעה ואסור: (יג) אפלו על ידי עכו"ם. דלקמה פוסקים (ד) הוא אסור דאורוקא, דרחיצת כל הגוף אינו שנה לכל נפש, ועל ידי עכו"ם הוא שבות, ואפלו (טו) לדעת הסוברים דהוא אסור דרבנן, (טז) על כל פנים הני שבות דשבות: (יז) מיהו, במקום חלי קצת יש להחיר: (יד) מטר להרבות בשבילו. פ"ו נפקא מינה אם הם לצורך כל גופו ממש או הרבה אברים מגופו, כל מה שרוחץ חסין מנינו ידיו ורגליו לקאנה אינו שנה לכל נפש הוא, ואף להרמב"ם וסמ"ג וטאונין דרדודו א"כ בו אסור דאורוקא רק משום גזרה, ט"ל מקום כיון שלא נזכר בגמרא להקל אלא פניו ידיו ורגליו (שהוא דבר הרגיל). משמע

באר הגולה

בנשיאנו להסין זה לצורך מטר, וכמבאר דעתו פסיקן תקית, עין שם בבית יוסף וסג"ר, וצ"ל ע"כ: * להחם ביום טוב מים לרחץ וכו'. והכנה בתקנה דלרחץ ידיו ורגליו מטר אפלו אם חסם המים כדי לרחץ כל גופו דעשה אסור ביה, מפל מקום לא קנסייהו על רחיצת פניו ידיו ורגליו ט"ס וכן מוכח שם בק"ה לט עמוד ב בקש"ת הגמרא דקאמר שם ל"מא הני סמטא בבית שמאי וכו', עין שם: * ידי. המחבר שנה מלשון המשנה ביצה כיא דתני תמין לרגליו, והוא קמ"ב ידיו, ובעלת שפת קמ"ב דצריך לומר ידיו ורגליו, ובענין ישע קמ"ב דצריך לומר ידיו ורגליו, וקרא להם שהיא שעות סופו, וכמבאר כן הוא מבאר בחספות שם ידיו ורגליו, וכן מוכח בסוגיא דשבת דפ"ו ידיו ורגליו שרי, כמו שפסק הג"ר, וכן מבאר להדיא ברמב"ם וכן פרש"י שבת ל"ט ע"ב ד"ה והיא תנא, וכן במאירי ביצה בסוגיא, דפניו ידיו ורגליו שרי, וט"ל מקום יש לצנן אולי רבנמינו אין רחיצת רגליו שנה לכל נפש, ונראה זה רק בידיהם שהיו חלוקין הרבה יחף בלי מנעלים ודומה רגליו לשאר אברי הגוף, אכן לפי מה שכתב לקמן בשם הרא"ש ותרש"י דמקצת פ"ר איברי הגוף חוקה לפניו ידיו ורגליו דמטר, בודאי אין להחמיר בזה: * אכל לא כל גופו. עין משנה ברורה דחין מפניו ידיו ורגליו השיב אינו שנה לכל נפש, כן מבאר בחספות וברדכי וכתובה מצתה רצ"ה, דרק פניו ידיו ורגליו הוא שנה לכל נפש אכל כל גופו אינו אלא למפנקין ודו מלאכה דאורוקא בחסום עברתם, וקמו שדקמינו אחרונים פ"ו. ולכאורה לפי זה הוא מדין אף לאבר אחד חסין מפניו ידיו ורגליו אסור, וכן מוכח במאירי שכתב השעם, דזה הוא הרגילות, כמו שאמרנו ורחץ אדם פניו ידיו ורגליו לכבוד קונו, וכן משמע קצת בחסוף נ"ל, אלמא דרוקא אלו שרי. ובחמ"ד משה ראיתי שהעתיק דכל שאינו רוחץ רב גופו שרי, והעתיק זה סמ"ן שבו לענין שנה במים שהוחמו מערב שבת שכתב שם גמ' דהניו ידיו ורגליו שרי ולא כל גופו, וקמ"ש שם הרי"א דגם שאר אברים שרי כל שאינו רוחץ רב גופו; ולכאורה אינו דומה לשם, דשם חסין ככה הוחמו מערב שבת ורק אסור פנת רחיצה נע"ז בו, וסבירא לה לרמב"א דכל שאינו רוחץ כל גופו אין על זה שם רחיצה, מה שאין כן פ"ו דחם חסין ביום טוב, שאינו מטר מלאכה ביום טוב אלא לדבר השנה לכל נפש, ואמרין דלפניו ידיו ורגליו שרי דדבר זה שנה לכל נפש ולא כל גופו, ומ"כ נפקא מינה אם הם לצורך כל גופו ממש או הרבה אברים מגופו, כל מה שרוחץ חסין מפניו ידיו ורגליו לקאנה אינו שנה לכל נפש הוא, ואף להרמב"ם וסמ"ג וטאונין דרדודו א"כ בו אסור דאורוקא רק משום גזרה, ט"ל מקום כיון שלא נזכר בגמרא להקל אלא פניו ידיו ורגליו (שהוא דבר הרגיל). משמע

שער הצינן

(1) הג"ר וקמ"ד משה: (1) אליה רבה בשם רבנו יצחק, ובירושלמי פרק ב דביצה ראיתי דיש תרי פתרי, וחד מיהון דבית שמאי דאקרי אלא אס"כ ור' זען שם, הנינו בלשון חסין לשתות מים (וכמו שפ"שו התוספות), ובית הלל דמחירין סביר דבענין שיהו על כל פנים ראוין לשתות נוסף זה מצאתי גם כן בחדושי רמ"ן על ש"ה, עין שם, ואפשר מהשמיט חדוש זה דהלכותה על דבריה דסבירא לה דהמשנה אמת כפ"ש דמטר לבית הלל בכל גופו: (2) פוסקים: (3) הוא שיטת התוספות, ותיבאר ראיה לדבריהם מן הירושלמי, ודעת הרמב"ם והטאונין דהוא מדרבנן, ונפקא מינה, שאסור להחמיר להחם אפלו לצורך חולה שאין בו סכנה, דהרמב"ם שרי [ע"ש]. וצ"ל לעיל פסיקן שבת, דלפי דברי הרמב"ם השלישית שהיא הענין אינו מטר פי אם על ידי שני: (4) וכן אפלו להשתטף אסור, וקמו פ"ו שבת לעיל בסמ"ן שבו סעיף א: (5) מהצד השלם וכן פ"ב בדרב"מ משה: (6) חמ"ד משה והג"ר, וכן משמע בדרב"מ משה: עין שם שהעתיק דברי המגן אברהם ומסיק דהתלו לפי ענין הקטן, וכן העתיק החי"א דר"מ: (7) תוספות ורא"ש, וכן משמע במרדכי: ואפלו לגבי חילוק דהוא רביעה וצריך לבריאחיו, מפל מקום לא אמרינן דהוא כמו וזה שפתיחין מטעם זה [וכדאיתא בחספות ורא"ש] ואינו נחשב על ידי שנה לכל נפש: (8) (9) הרמב"ם דסבירא לה דרחיצת כל הגוף וסיקה הוא בכלל אכל נפש ורק ורבנן גזרו משום קרעאות, וכן הוא בפ"ג, ולפי מה שכתבו רמ"ן והרשב"א, דעת הרי"ף וטאונין גמ"פן כ"ו: (10) מדסתמו הפוסקים ולא תכירו דזה אינו רק להסבירין דהוא דאורוקא, שמי מנה דזה הדין הוא לכלי צלמא וכן משמע קצת בבאר הג"ר מדסתמו ראיה לדבריו מחל"פופוד דקומא לן פסיקן תקמ"ט סעיף א דאין אומר לנכרי לעשות, אם לא שדחוק דגם שם על ידי עכו"ם הוא מראויקא: (11) ח"א דא"ס:

